

arkivrapport

Fornlämningarna L1982:6935 och L1983:4243, fastigheterna Ytterbostugan 1:27 mfl, Tunabergs socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning & arkeologisk utredning.

Patrik Gustafsson Gillbrand

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har under perioden 18-19 februari år 2020 utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning samt en arkeologisk utredning inom ovan rubricerade område. Den arkeologiska arbetet genomfördes med anledning av jordförläggande av fiberkabel som kom att beröra boplatserna L1982:6935 och L1983:4243. Varken vid schaktningsövervakningen eller utredningen påträffades något av arkeologiskt intresse.

Inledning

I enlighet med länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-8703-2019) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning inom och i anslutning till fornlämningarna L1982:6935 och L1983:4243 samt en arkeologisk utredning inom fastigheterna Ytterbostugan 1:27, 2:5 och 2:9, Tunabergs socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län (bilaga 1-3). Undersökningen och utredningen genomfördes under perioden 2020-02-18 - 2020-02-19. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Patrik Gustafsson Gillbrand, verksam som arkeolog vid Sörmlands Arkeologi AB.

De arkeologiska insatserna genomfördes med anledning av att Gästabudstaden AB avsåg att förlägga fiberkabel mellan Överbo – Koppartorp – Ytterbostugan. Arbetsföretaget kom att beröra fornlämningar i form av stenåldersboplatser (bilaga 3-5, KMR).

Länsstyrelsen i Södermanlands län fattade därför, med stöd av 2 kap 13§ och 2 kap. 11 § KML i kulturmiljölagen (1988:950), beslut om arkeologiska åtgärder längs en cirka 370 meter lång sträcka. Ansvarig för kostnaden var Gästabudsstaden AB.

Syfte & målsättning

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att löpande undersöka och dokumentera mindre komplicerade lämningar samt att tillvara fynd. Den arkeologiska utredningen skulle klargöra om det fanns tidigare okända fornlämningar som kunde beröras av arbetsföretaget.

Genomförande

Innan fältarbetet påbörjades genomfördes en begränsad kart- och arkivstudie som i huvudsak inriktade sig på fornlämningsmiljö (KMR), topografiska kartor (Lantmäteriet) och strandförskjutningskartor (SGU). Därefter besiktigades undersöknings- och utredningsområdet översiktligt. De övervakade schakten uppgick till en sammanlagd längd om cirka 215 meter, med en bredd om 0,4-0,3 meter och ett djup som varierade mellan 0,5-0,3 meter. Utredningssträckan var cirka 76 meter lång med samma bredd och djup som ovan (bilaga 4-7). Schakten grävdes skiktvis med hjälp av grävmaskin utrustad med planskopa. Öppnade ytor rensades kontinuerligt för hand. Därefter dokumenterades schakten genom fotografering, beskrivning i text samt inmätning med RTK-GPS.

Inga fynd samlades in vid den arkeologiska undersökningen/utredningen.

Resultat

Undersöknings- och utredningsområdet var beläget drygt 15 kilometer sydsydväst om Nyköping, vid den södra sidan av Tunabergshalvön på nivåer mellan 15 och 25 meter över havet. Området karaktäriseras av berg, skogbeklädda moränsluttningar och uppodlade dalgångar (bilaga 2 & 3). Därtill finns inslag av våtmarker, mindre sjöar och vattendrag. De aktuella schaktsträckorna var i huvudsak belägna inom tomtmark samt i en tallplantering, tidigare åker (bilaga 4 & 7).

Enligt Kulturmiljöregistret (KMR) består fornlämningarna i närområdet av flera stenåldersboplatser, till exempel L1983:4685, L1983:4807, L1983:4879 och L1983:5531. Vidare finns en hällristning i form av skålgropar L1983:4886 samt L1983:5546 som utgörs av en fyndplats för en bronsyxa samt två bergartsyxor. I övrigt karaktäriseras miljön av lämningar som stenbrott, gruvor, husgrunder från nyare tid, till exempel L1982:6932, L1983:3644, L1983:4399 och L1983:5868 (bilaga 3). I anslutning till utredningsområdets närhet återfinns även en möjlig fornlämnning i form av en boplat (L1983:5968). Inom ytan har förhöjda fosfatvärden uppmätts på 1970-talet (Magnusson 1975).

L1983:4243 består av en boplat som uppmärksammades redan på 1920-talet när rikliga mängder gropkeramik, stenyxor samt föremål av flinta och skiffer påträffades i en plöjd åker (Hermelin 1927, s. 34). Under 1950-talet kompletterades utbredningen i samband med en vägomläggning (KMR). År 1974 genomförde Stockholms universitet en fosfatkartering inom lokalen som visade på förhöjda värden. Karteringen kom sen att definiera fornlämningens utbredning (Magnusson 1975). Under 1980-, 1990- och 2000-talen har flera mindre arkeologiska insatser genomförts i anslutning till boplaten med varierande resultat (Gustafsson Gillbrand 2019, Runeson 2013, s. 8, SHM inv nr 32905, Åkerlund 1993). **L1982:6935** utgörs av en boplat med oklar datering som framkom i samband med en arkeologisk utredning. Vid arbetstillfället påträffades lerklining/bränd lera samt rikligt med träkol (Runeson & Hermodsson 2012).

Den av länsstyrelsen utpekade schaktsträckan övervakades ej till sin helhet. Anledningen var att delar av fiberschaktet kom att förläggas i väggkropp samt i topografiska lägen som inte bedömdes som antikvariskt intressanta. Sammanlagt övervakades sex olika delsträckor (schakt 1-3 & 5-7). Inget av antikvariskt intresse framkom vid den arkeologiska undersökningen (bilaga 4-6).

I samband med den arkeologiska utredningen noterades att området där L1983:5968 är utmarkerad karaktäriseras av berghällar, block och sten. Ytan bedöms inte som ett lämpligt boplatsläge. Möjligen är lämningens geometri felaktigt utmarkerad. Vid utredningen öppnades ett schakt inom området (schakt 4). Vid den arkeologiska utredningen påträffades inget av antikvariskt intresse (bilaga 5 & 6).

Bilagor

- Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med undersökningsområdets belägenhet markerat. Skala 1:1 000 000.
- Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningsområdets belägenhet markerat. Skala 1:50 000.
- Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan med fornlämningar och undersökningsområdet utmarkerade. Skala 1:10 000.
- Bilaga 4. Utdrag ur Fastighetskartan med fornlämningar och övervakad schaktsträcka utmarkerade. Skala 1:1000 .
- Bilaga 5. Schakttabell.
- Bilaga 6. Fyndtabell.
- Bilaga 7. Fotodokumentation.

Referenser

Digitala Fastighetskartan. Geografiska Sverigedata (GSD). Fastighetskartan med höjdkurvor, Södermanlands län, Gävle. 2005.

KMR. *Kulturmiljöregistret/Fornsök*, Riksantikvarieämbetet. Datauttag Södermanlands län (2019-06-26), Södermanlands län (www.fmis.raa.se).

Gustafsson Gillbrand, Patrik. 2019. Fornlämning L1983:4243/Tunaberg 105:1, inom fastigheterna Ytterbostugan 2:14 & 2:16, Tunabergs socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. *Sörmlands Arkeologi Rapport 2019:11*. Nyköping.

Hermelin, Ernst. 1927. Fornfynd i Södermanland. I: Karlsson Leijonhufvud, Karl (red), *Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria. Södermanlands fornminnesförening XXII*. Strängnäs. S 34-38

Magnusson, Gert. 1975. Fosfatkartering och sammanställning av fornlämningar i Ytterbo-Kungshamnsområdet, Tunabergs socken, Södermanland. *Riksantikvarieämbetet Rapport 1975 B42*. Stockholm.

Runeson, Henrik & Hermodsson, Örjan. 2012. *Elkabel kring Uttersvik och Skarastugan*. Arkeologisk utredning. Nävekvärn 7:333 m.fl. Tunaberg socken, Nyköping, Södermanland. *Stiftelsen kulturmiljövård rapport 2012:13*. Västerås.

Runeson, Henrik. 2013. *Stenåldersboplatser vid Skarastugan, hyttlämningar vid Stora och Lilla Uttersvik samt en hålväg*. Förundersökning i form av schaktkontroll. Fornlämning Tunaberg 69:1, 105:1, 169:1-2, 293:1 och 650. Uttersvik 5:1, Skarastugan 1:1 m.fl. Tunabergs socken, Nyköpings kommun, Södermanland. *Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2013:5*. Västerås.

Statens Historiska Museer (SHM). Sök i samlingarna. inv nr 32905. Besöksdatum 2019 08 15

Terrängkartan, Geografiska Sverigedata (GSD). Kartförlaget, Gävle. 2013. Källa: Lantmäteriet.

Åkerlund, Agneta. 1993. *Arkeologisk delundersökning. Södermanland, Tunabergs socken, Skarastugan 1:1, RAA 105, stenåldersboplatser*. Stockholms universitet.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2005

Länsstyrelsens dnr: 431-8703-2019

Tid för undersökningen: 2020-02-18 - 2020-02-19

Personal: Patrik Gustafsson Gillbrand

Belägenhet: N (X) 6561910 E (Y) 619865

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Undersökt yta: Intensivt: 148 m²

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

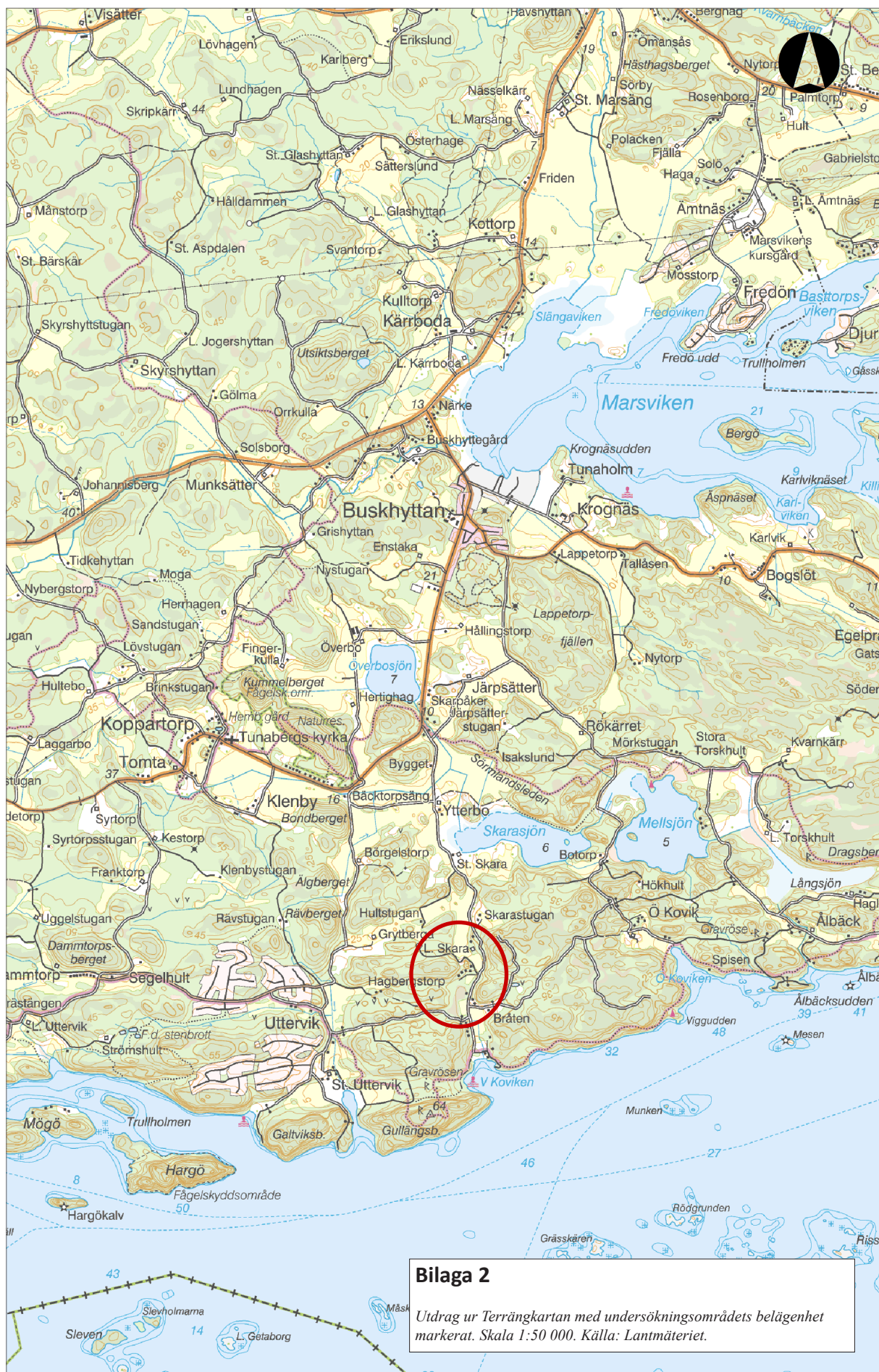
Inga fynd samlades in vid den arkeologiska undersökningen/utredningen.

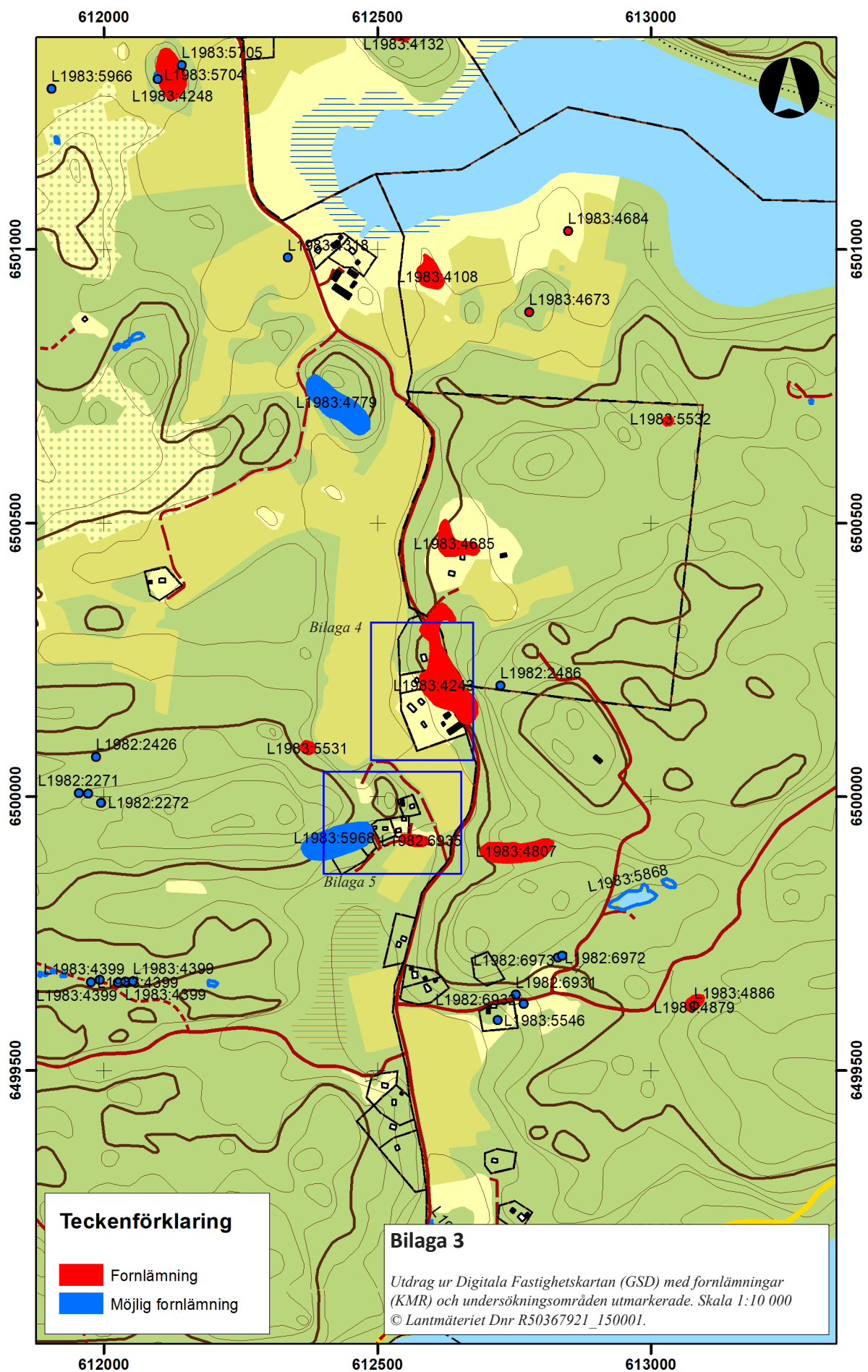
Bilagor

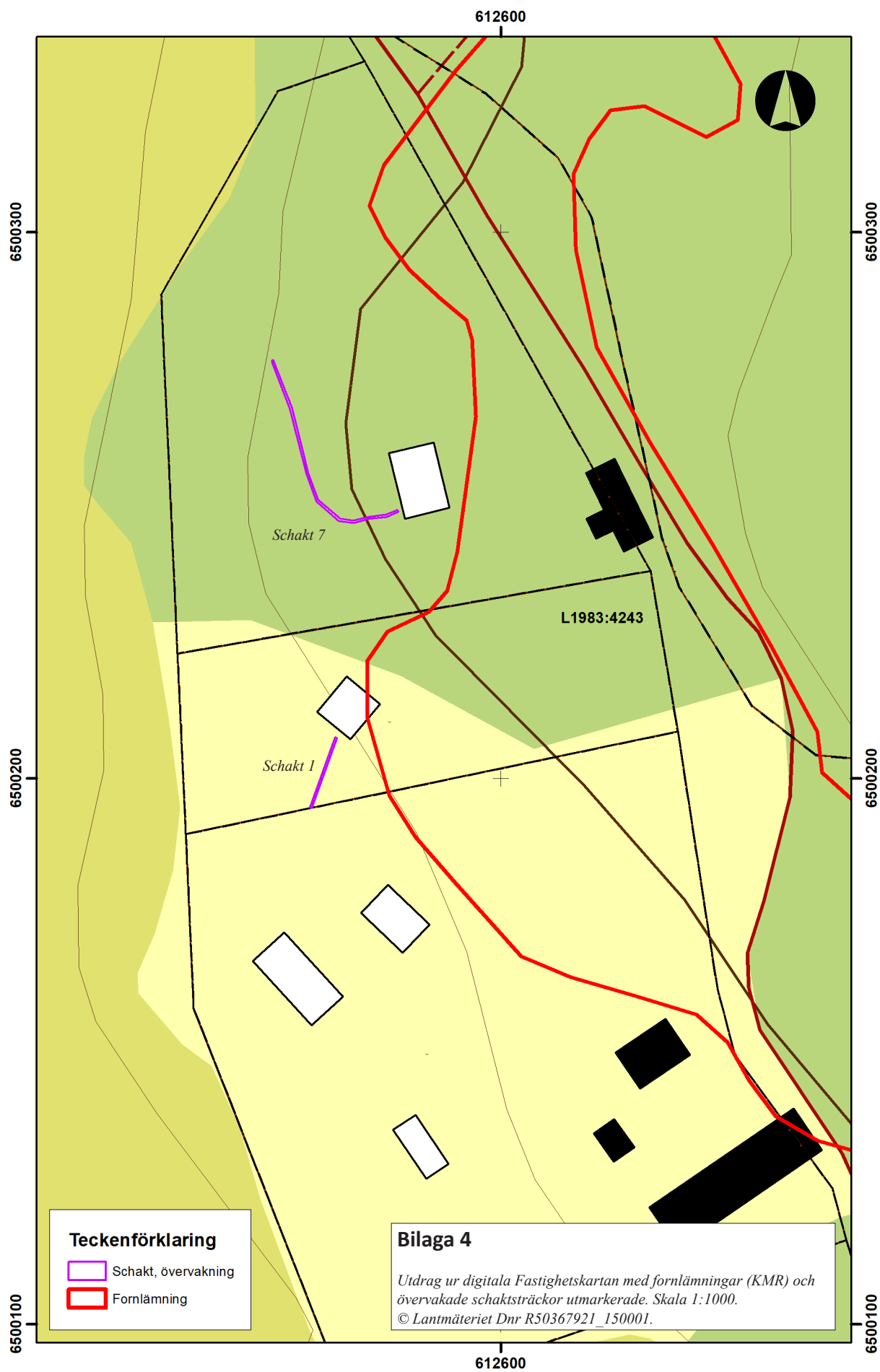

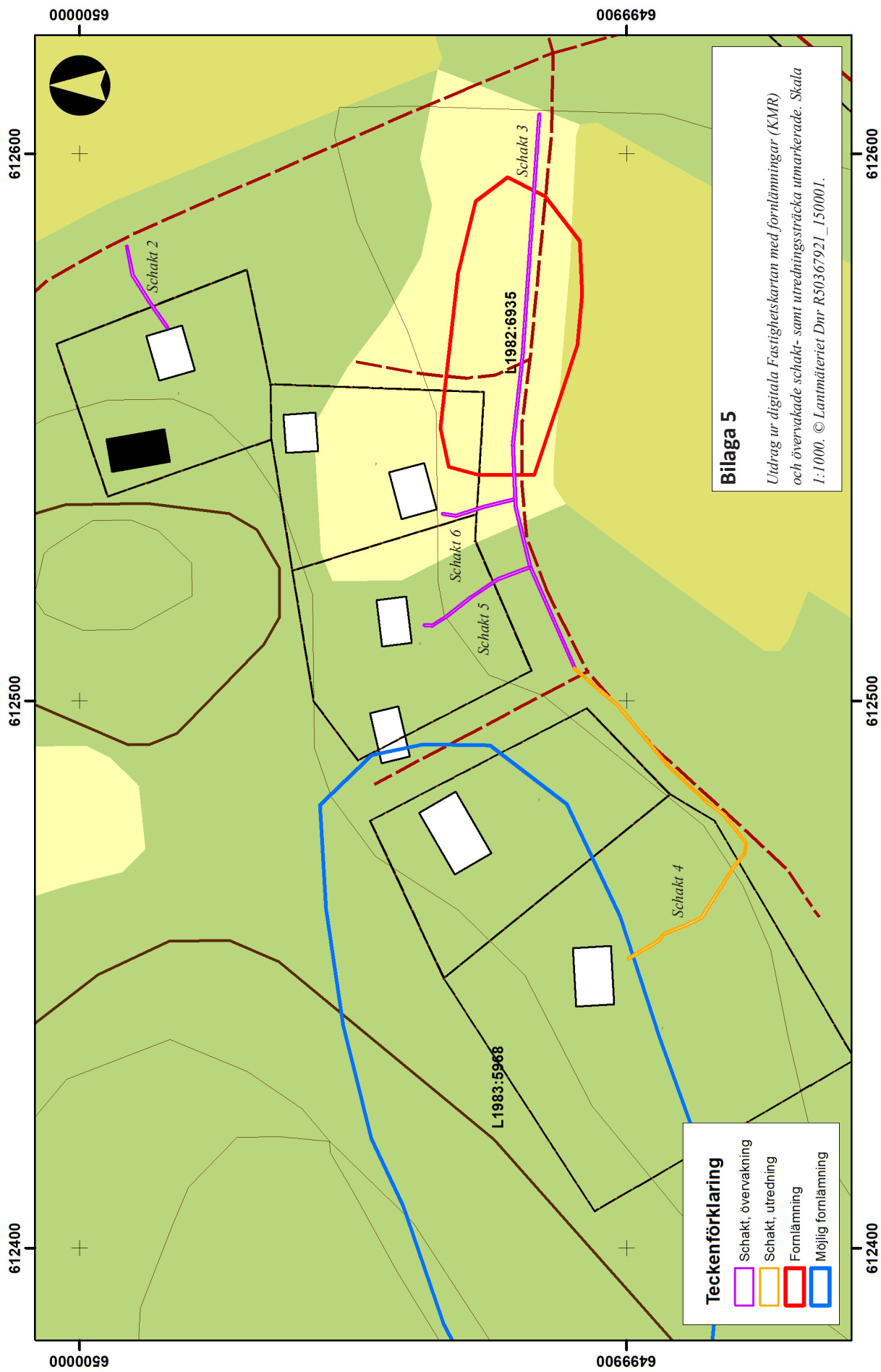
Bilaga 1

Utdrag ur Sverigekartan med undersökningsområdets belägenhet markerat. Skala 1:1 000 000. Källa: Lantmäteriet.

Bilaga 6. Schakttabell

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	14	0,3	0,5	Övervakning. Gräsmatta. 0,05 förna sedan lerg siltig morän
2	17	0,4	0,5	Övervakning. Gräsmatta. 0,10 förna. 0,2 mörkbrun humös sand sedan gulröd sand
3	104	0,4	0,5	Övervakning. Fd åker, tallplantering, i kant av väg. 0,10 förna. 0,2 mörkbrun humös sand (ploggång) med inslag av enstaka kolfrag, sedan gulröd sand
4	76	0,4	0,5	Utfredning. Tomtmark. 0,10 förna sedan gulröd sand med inslag av 0,10-0,25 m st stenar
5	22	0,3	0,4	Övervakning. Gräsmatta. 0,10 förna sedan gulröd sand och enstaka 0,10-0,2 m st stenar
6	15	0,3	0,4	Övervakning. Gräsmatta. 0,10 förna sedan gulröd sand och enstaka 0,10-0,2 m st stenar
7	43	0,3	0,2	Övervakning. Gräsmatta. 0,10 förna. 0,1-0,2 brun humös sandig morän sedan sandig morän i schaktets centrala del, i övrigt berg

Bilaga 7. Fotodokumentation

Schakt 1. Bilden är tagen från nordöst. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 2. Bilden är tagen från öster. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 3 inom boplatsen L1982:6935. Bilden är tagen från sydöst. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Utredningsschakt (schakt 4). Bilden är tagen från sydöst. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 5. Bilden är tagen från sydsydöst. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 7. Bilden är tagen från sydöst. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

